

ARVIOINTIKERTOMUS 2024

Vaalan kunta

Tarkastuslautakunta 9.5.2025 § 23
Kunnanvaltuusto 19.5.2025

SISÄLLYS

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2024	2
PUHEENJOHTAJAN ALKUSANAT	3
1. TARKASTUKSEN JA ARVIOINNIN TOTEUTUS	5
1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävä	5
1.1. Tarkastuslautakunnan kokoonpano	5
1.3. Arviointikertomuksen toteutus	6
1.4. Tilintarkastus.....	7
2. VUODEN 2023 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY	7
3. ARVIO VALTUUSTON ASETTAMIEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA	9
3.1. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	9
3.2. Investoinnit.....	11
4. TOIMIELINTEN VUOSITAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI.....	12
4.1. Hallinto-osasto	12
4.2. Hyvinvointiosasto	14
4.3. Sivistysosasto	16
4.4. Tekninen osasto	17
4.5. Kuntakonsernin tavoitteet ja ohjaus	19
4.6. Kunnan hyvinvointityön arviointi	19
5. SIDONNAISUUDET	20
6. TARKASTUSLAUTAKUNNAN VUODEN 2024 HAVAINTOJEN JA ARVIOINTIEN YHTEENVETO.....	21

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2024

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Valtuuston asettaman tarkastuslautakunnan tehtävänä on Kuntalain 121 §:n mukaisesti huolehtia kunnan hallinnon ja tarkastuksen järjestämisestä. Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastamista koskevat asiat. Lautakunta arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu myös huolehtia kunnan ja sen tytäryhtiöiden tarkastuksen yhteensovittamisesta sekä 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisesta ja ilmoitusten toimittamisesta valtuustolle tiedoksi. Lautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aiheita.

PUHEENJOHTAJAN ALKUSANAT

Päättävän valtuustokauden viimeisimmät ponnistukset ovat käynnissä arviointikertomusta laadittaessa. Useat kaudet ovat olleet isoja odotuksia täynnä. On odotettu lähinnä sosiaali- ja terveystalouden ja pelastuspalvelujen uudistuksen toteutumista ja edelleen kun olemme jo sen sisällä, uudistuksen tuomia vaikutuksia. Edelleenkin me odotamme. Odotamme, että uudistuksessa luvut paranevat palvelut jalkautuisivat keskuuteemme. Tiedämme kaikki sen, että asiat ovat vieläkin hyvin keskeneräisiä. Se näkyy vaalalaisten osalta monissa asioissa, mutta etenkin siinä, ettemme ole päässeet rakentamaan luvattua hyvinvointikeskusta.

Me suomalaiset näytämme olevan sopeutuvaa porukkaa ja harvoin nousemme voimakkaasti vaatimaan oikeuksiamme. Kunnallisista luottamustoimista pois jäävänä henkilökohtaisesti toivon, että tasa-arvoinen palvelurakenne saataisiin lopultakin meitä kaikkia palvelemaan.

Tarkastuslautakunta on arvioinut vuoden 2024 Vaalan kunnan talouden – ja toiminnan toteutumista ja yhdellä lauseella voisin kuvata sitä niin, että kaikista vastoinkäymisistä huolimatta talouttamme on hoidettu vastuullisesti ja toimintamme on pääosiltaan sujunut suunnitellulla tavalla. Tilinpäätösasiakirjassa nämä asiat on avattu tarkemmin.

Olemme joitakin vuosia joutuneet riiputtamaan talousarviossa hyvinvointikeskuksen rakentamista varten määrärahaa, joka on jäänyt käyttämättä. Varautuminen on ollutkin budjettia laadittaessa viime vuodelle ja tulevaisuuteenkin tuttu tilanne. Muun muassa ylimääräisiä varauksia on tarkastuslautakunnan mielestä käytetty viisaasti ylimääräisiin poistoihin ja ennallistamisvarauksiin. Näin ”hyvän vuoden” antama mahdollisuus kunnan talouden suunnitelmalliseen toteuttamiseen antaa pelivaraa tuleville vuosille. Kunnan kiinteistökannan ikärakenne tuo edelleenkin haasteita oman toiminnan pitämiseen laadukkaana ja turvallisena.

Isot investoinnit ovat vuoden 2024 aikana olleet näkyvä asia niin toteutuksen kuin suunnittelunkin osalta. Useista sellaisista asioista nostan esille muutaman. Uuden vankilan lopullinen käyttöönotto siirtyi kuluvan vuoden puolelle, mutta pääosin valmistui kuitenkin jo arviointivuonna. Sivujuonteena valtakunnallisesti on jo nyt ollut esillä, että vankipaikkoja pitää saada edelleen lisää. Puuterminaali otettiin käyttöön ja puupinot ovat vaikuttava näky alueen kentällä. Nämä yksiköt tuovat kuntaan merkittävästi myös työtä, auttavat myönteisen julkisuuskuvan luomisessa ja ovat kuvastaneet edunvalvonnan merkitystä. Keskeneräisiä investointisuunnitelmia lähivuosille ovat tuoneet myös vihreän energian hankkeet, joista toteutuessaan yksi merkittävimmistä on vedyn jalostamiseen liittyvät toimet.

Oulujärvi Leaderin hankeavustusten tukemana Vaalaan on toteutumassa Sahanrannan rakentaminen esteettömille palveluille. Maaseudun kehittämiseen tarkoitetut hankkeet antavat paikallisesti uutta ilmettä ja viihtyisyyttä monella tavalla niin visuaalisesti kuin käytännöllisyyden kannalta. Vaikka hankkeista onkin sanottu niiden työllistävän paljon myös hakijaa, on niistä saatava hyöty satsaustaan suurempi.

Paljon on kuntalaisten kannalta mieltä askarruttavia asioita, mutta myös hyvin paljon positiivisia asioita. Hyvillä mielin joskin hieman haikeana jätän päätöksenteon ja myös tämän talouden ja toiminnan arvioinnin seuraavalle valtuustolle ja muille toimielimille.

Kaikkia rinnallani kulkeneita kiittäen

Jouko Roivainen

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

1. TARKASTUKSEN JA ARVIOINNIN TOTEUTUS

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävä

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtäviä ovat

1. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat,
2. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla,
3. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää,
4. huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta,
5. valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi ja
6. valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnanhallituksen antaman toimintakertomuksen ja saatujen selostusten perusteella on tarkasteltu kunnanvaltuuston asettamia tavoitteita ja niiden toteutumista.

Tarkastuslautakunta on kokouksissaan kuullut toiminta- ja talousasioissa kunnan johtoa, osastopäälliköitä, lautakuntien puheenjohtajia ja viranhaltijoita. Lisäksi lautakunnan jäsenet ovat seuranneet kunnanhallituksen ja lautakuntien päätöksiä sekä toimintaa esityslistojen ja pöytäkirjojen kautta. Arvioinnin pohjana ovat olleet kunnanhallituksen laatima toimintakertomus, tillintarkastajien raportit ja selvitykset sekä toimielinten esityslistat ja pöytäkirjat ja osastojen vastineet edellisen vuoden arviointikertomukseen.

1.1. Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Kokouksia pidettiin seitsämän.

Puheenjohtaja Jouko Roivainen

Varajäsen Ritva Galla

Vpj Aino Leinonen 29.2.2024 alkaen

Varajäsen Tiina Koski-Tulppo

Jäsen Antti Haataja

Varajäsen Pertti Väyrynen

Jäsen Pentti Hannukainen

Varajäsen Simo Hirvi

Jäsen Sinikka Kämäräinen

Varajäsen Kaisa Haapola

Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet lautakuntien toimintaa tutustumalla niiden esityslistoihin ja pöytäkirjoihin seuraavasti:

kunnanhallitus	Aino Leinonen
hyvinvointilautakunta	Antti Haataja
elinvoimalautakunta	Pentti Hannukainen ja Sinikka Kämäräinen

Aino Leinonen on esteellinen seuraamaan ja arvioimaan elinvoimalautakunnan toimintaa lautakunnan jäsenyyden vuoksi.

1.3. Arviointikertomuksen toteutus

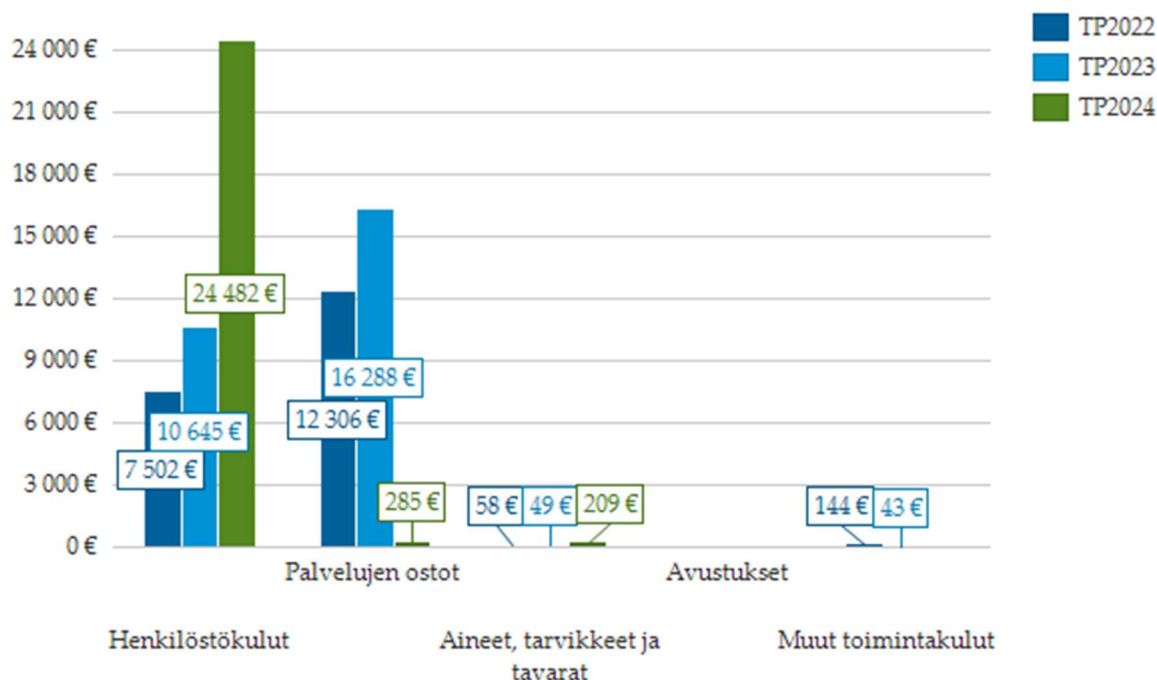
Tarkastuslautakunta on kuullut arviointivuoden 2024 toiminnasta viranhaltijoita ja tilintarkastajaa.

23.9.2024	§ 30 Tilintarkastussuunnitelma vuodelle 2024 tilintarkastaja Antti Kääriäinen
16.10.2024	§ 37 Kunnanjohtajan katsaus kunnanjohtaja Minna Kärkkäinen
12.2.2025	§ 3 Sivistysosaston ajankohtaiskatsaus Koulukeskuksen rehtori, sivistysjohtaja Tapani Karhu
20.3.2025	§ 10 Hyvinvointijohtajan katsaus vuoteen 2024 Hyvinvointijohtaja Pauliina Rovio § 11 Teknisen johtajan katsaus vuoteen 2024 Tekninen johtaja Matti Kaikkonen
24.4.2025	§ 16 Hyvinvointilautakunnan puheenjohtajan katsaus hyvinvointilautakunnan puheenjohtaja Tiina Kylmänen § 17 Hallintojohtajan katsaus vuoteen 2024 Hallintojohtaja Ari Niskanen

Arviointikertomuksen lähteinä ovat olleet Vaalan kunnan toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2024, tilintarkastuskertomus, toimielinten kokouspöytäkirjat sekä viranhaltijoiden toimittamat aineistot. Lisäksi tarkastuslautakunta on käynyt keskustelua lautakuntien ja hallituksen puheenjohtajien kanssa tilikaudesta 2024. Näkemykset on otettu huomioon arviointikertomuksen valmistelussa.

Toimintakulut

Työjä vuosittainen

Tilintarkastuksen henkilöstökulujen nousu selittyy kirjausvirheellä. Palvelujen ostot ovat kirjautuneet henkilöstökuluiksi.

1.4. Tilintarkastus

Vuosien 2017–2020 tilintarkastusyhtiönä toimi KPMG Oy Ab. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 17.12.2020 § 82 sopimuksen Vaalan kunnan ja KPMG Oy Ab:n välillä tilintarkastuspalveluiden tuottamisesta vuosina 2021–2024. Vastuullisena tilintarkastajana toimii JHT, KHT Antti Kääriäinen.

Tilintarkastajat ovat esittäneet tilintarkastuskertomuksen tilikaudelta 1.1.- 31.12.2024. Tilintarkastaja on kertomuksessaan esittänyt, että tilinpäätös voidaan hyväksyä ja toimielinten jäsenille sekä tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille voidaan myöntää vastuuvapaus tarkastetulta tilikaudelta.

Tilintarkastus kilpailutettiin vuonna 2024 vuosille 2025–2028. Kilpailutuksen voitti KPMG Oy Ab.

2. VUODEN 2023 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY

Kunnanvaltuusto käsitteli arviointikertomuksen vuodelta 2023 kokouksessaan 12.6.2024 ja lähetti sen kunnanhallituksen käsiteltäväksi. Kunnanhallitus on tutustunut arviointikertomuksessa esitettyihin kehityskohteisiin kokouksessaan 20.8.2024 § 189 ja lähettänyt arviointikertomuksen tiedoksi myös elinvoima- ja hyvinvointilautakunnalle ja pyytänyt hallintokunnilta sekä tytäryhtiöiltä kirjalliset selvitykset arviointikertomuksessa esiin nousseisiin huomioihin ja kehittämiskohteisiin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnanhallitus ja hallintokunnat ovat perehtyneet tarkastuslautakunnan esittämiin havaintoihin. Hallintokunnat ja tytäryhtiöt kävivät antamassa vastineensa vuoden 2023 arviointikertomukseen tarkastuslautakunnan kokouksessa 21.11.2024 §§ 44, 45, 46, 47 ja 49.

Tarkastuslautakunta pyytää vastineet edellisen vuoden arviointikertomukseen seuraavan vuoden loppuun mennessä.

3. ARVIO VALTUUSTON ASETTAMIEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA

Kunnan palveluksessa oli vuoden lopussa 138 henkilöä. Kunnan henkilöstön kokonaismäärä ilman työllistettyjä on vähentynyt seitsemällä vuonna 2024. Vakinaisten henkilöiden määrä on vähentynyt viidellä ja määräaikaisten määrä vähentynyt kahdella henkilöllä. Määräaikaisten määrässä on mukana kansalaisopiston opettajat. Henkilöstöstä 79 henkilöä eli 54,8 % oli yli 50-vuotiaita.

Työllisyystilanne kunnassamme huononi hieman vuodentakaiseen nähden ja väkiluku jatkoi vähenemistään 11 henkilöllä. Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet vastaavat huoleen yksinäisyydestä, taloudellisesta eriarvoisuudesta ja kiusaamisesta. Työllistämispalveluissa valmistauduttiin te24 uudistukseen osallistumalla työllisyysalueen verkostopalaveriin ja koulutuksiin. Te-uudistuksen vastaanotto on ollut kunnan kannalta yksi merkittävimpiä uudistuksia koko kunnan historiassa. Isot toimijat ovat käynnistäneet kaavoitushankkeita alueelle, mitä voidaan pitää todisteena siitä, alueeseen elinkeinojen kehittämisessä luotetaan. Vuonna 2024 Vaalan kunnassa jatkui Työpaikkoja yhteistyöllä-hanke.

Viestinnän ja markkinoinnin saralla Visit-Vaala sivuston työstäminen alkoi vuoden 2024 aikana ja saimme loppuvuodesta jo ensimmäiset maistiaiset sivujen sisällöstä. Nettisivut valmistuivat alkuvuodesta 2025.

Varautumissuunnitelma päivitettiin ja henkilöstön valmiutta varautumissuunnitelman toteuttamiseen vahvistettiin. Tarkastuslautakunta toteaa tämän olleen välttämättömyys.

Tarkastuslautakunta toteaa että toiminnalliset tavoitteet on saavutettu pääsääntöisesti toivotulla tavalla ja taloutta on hoidettu hyvin.

3.1. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Vaalan kunta teki 103 170 euroa ylijäämäisen tuloksen, Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n alijäämä 122 207 euroa ja As. Oy Vaalan Niskan tulos oli 52 703 euroa alijäämäinen. Konsernin tilinpäätös oli 3 045 euroa alijäämäinen.

Kunnan toimintakulut olivat n. 14,1 miljoonaa euroa ja toimintatuotot 2,6 miljoonaa euroa. Toimintakate vuonna 2024 oli – 11 552 392 euroa. Se nousi edelliseen vuoteen verrattuna 651 432 eurolla. Vuosikate eli kokonaistulorahoituksen riittävyys oli 2 245 213 euroa. Verotulot toteutuivat 762 034 euroa yli budjetoidun. Valtionosuudet toteutuivat noin 126 000 euroa alle budjetoidun. Kaikkiaan verotuloja saatiin 8,43 miljoonaa euroa, mikä oli 60 000 euroa edellisvuotta vähemmän.

Valtionosuudet puolestaan nousivat edellisvuodesta noin 260 000 euroa ollen yhteensä noin 5,45 miljoonaa euroa. Korko- ja muut rahoituskulut olivat yhteensä noin 90 000 euroa.

Investointien nettosumma oli noin 1 785 000 euroa. Kunnan talousarviossa varataan vuosittain investointiansaan määrärahat eri kohteisiin. Investointisuunnitelmat ja -sopimukset tulee toteuttaa talousarviossa esitetyn mukaisina. Vuoden 2024 investoinnit toteutuivat 3 844 093 euroa suunniteltua pienempinä. Suurin yksittäinen toteutumaton investointi oli suunnitellun sote-aseman rakennusurakan siirtyminen.

Kunnan toimintakulut alittivat budjetin n. 277 000 eurolla ja toimintatuotot toteutuivat noin 304 000 euroa budjetoitua suurempina. Rahoitustuotot ja kulut toteutuivat noin 235 000 euroa pienempinä budjettiin verrattuna.

Pitkäaikaisten lainojen vähennys oli noin 360 000 ja lyhytaikaisten lainojen vähennys oli 1,05 miljoonaa euroa. Lainamäärä oli vuoden lopussa noin 3,56 miljoonaa euroa eli n. 1,41 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Lainanhoitokate eli tulorahoituksen riittävyys vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun oli 1,54.

Taloutta on seurattu säännöllisesti kunnanhallitukselle tiedoksi tuotavilla kuukausittaisilla raporteilla. Kunnanvaltuustolle raportoitiin toiminnan ja tuloksen tavoitteiden täyttymisestä neljä kertaa vuodessa julkaistuissa osavuosikatsauksissa. Tytäryhtiöiden talousseurantaa on tehty osavuosikatsauksien yhteydessä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet yli odotusten, mikä on mahdollistanut varautumisen tulevien vuosien haasteisiin. Tilinpäätökseen tehtiin noin 400 000 euron ennallistamisvaraus sekä noin 1,2 miljoonan euron lisäpoistot.

3.2. Investoinnit

Vuoden 2024 investoinneille oli myönnetty 5 629 000 euron budjetti. Investointien osalta kustannusten toteuma omassa rakentamisessa oli 38,7 %, 2,13 miljoonaa euroa, johtuen pääosin soteaseman, 4,7 miljoonaa euroa, rakentamispäätöksen siirtymisestä tulevaisuuteen ja uuden kunnanviraston rakentamisvuoden 2024 laskutuksen jäämisestä pienemmäksi arvioidusta, Esteetön Sahanranta suunnitteluviiveestä ja hanketoteutuksen kustannusten siirtymisestä seuraavalle vuodelle. Retkeilyreittien ja yleisten alueiden investoinnit jäivät molemmat alle 10 000 euron kirjautuen kirjanpitosyistä käyttötalouden puolelle.

Tarkastuslautakunta toivoo, että katetun kaukalon käyttöä kehitetään todellisesti ympärivuotiseksi. Käyttökokemuksen karttuessa on hyvä tarkastella myös tarkoituksenmukaisia suojia ja suojauksia rakenteiden ehjänä pysymisen varmistamiseksi.

Uusien lisätilojen suunnittelussa täytyy ottaa huomioon mahdollisimman kattavasti tilan elinkaari, käyttö ja mahdollinen lisäarvo olemassa oleviin tiloihin nähden. Käytöstä poistuvien tilojen tehokkaampi tarkastelu on paikallaan.

Tarkastuslautakunta on erittäin pahoillaan hyvinvointialueen päättämättömyydestä Vaalan kunnan tilarakentamisen suhteen. Tarkastuslautakunta toivoo asian suhteen edelleen painokasta edunvalvontaa.

Tarkastuslautakunta toteaa uuden kunnantalon rakennusurakan lähteneen hyvin käyntiin.

Vaala-Rokua-retkeilyreitti investointi edellisenä vuonna poiki upean reitin. Tarkastuslautakunta toivoo tämän investoinnin jatkokehitystä esimerkiksi hankerahoituksen avulla.

4. TOIMIELINTEN VUOSITAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

4.1. Hallinto-osasto

Hallinto-osasto vastaa hallinnon tukipalvelujen tuottamisesta ja sen budjetti sisältää kunnan suurimmat tulot (verotulot ja valtionosuudet). Budjetti koostuu myös erilaisista jäsenmaksuista ja osallistumismaksuista yhteistoiminta-alueisiin. Elinkeinopalvelut, markkinointi ja viestintä ovat suoraan kunnanjohtajan alaisuudessa.

Korona-aikana paljon käytetyt etäyhteydet ovat jääneet pysyvästi päätäntäelinten kokouksien osallistumismahdollisuuksien valintaan. Lähes kaikkiin päätäntäelinten kokouksiin on mahdollista osallistua hybridinä, ellei puheenjohtaja ole toisin ilmoittanut. Valtuuston kokoukset on striimattu vain osittain johtuen siitä, ettei sisäilmaongelmien vuoksi valtuustosalia ole käytetty kokouksia varten.

TE2024-uudistukseen varauduttiin perustamalla työllisyyspalveluihin vuoden aikana kaksi uutta virkaa ja lisäksi yksi toimi muutettiin viraksi. TE-uudistuksen vastaanotto on ollut kunnan kannalta yksi merkittävimpiä uudistuksia koko kunnan historiassa. Päättäjien tahtotila on ollut panostaa työllisyyden hoitoon ja saada sitä kautta työttömien määrää laskettua. Työllisyyden hoidon resursseihin panostamisella voidaan myös laskea työllistämispalveluihin kohdistuvia kuluja.

ICT-ostopalveluissa siirryttiin vuoden aikana Oulunkaaren toimintaympäristöstä LapIT:n toimintaympäristöön. Siirto kesti useita kuukausia. Loppuvuodesta kuntaan perustettiin ICT-asiantuntijan toimi, johon saimme palkattua työntekijän. LapIT:n ja Monetran kanssa on kehitetty vakiintuneita käytäntöjä, joilla on pyritty selkeyttämään ja nopeuttamaan toimintamalleja.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että Vaalan kunnan sisäisen valvonnan ohje on päivitettävä.

Tarkastuslautakunta kehottaa miettimään, miten palvelujen saavutettavuudesta voitaisiin tiedottaa kuntalaisia tarkemmin. Koteihin jaettavassa kuntalaiskirjeessä olisi hyvä olla luottamushenkilöt kirjattuna aina valtuustokauden vaihtuessa.

Tarkastuslautakunta toivoo, että viestinnän kokonaisuuteen tehdään selkeitä linjauksia.

TE-uudistukseen varauduttu hyvin ja perusteellisesti. Uudistuksen aiheuttamiin lisäkustannuksiin on edelleen hyvä varautua ja ottaa ne huomioon tulevaa toimintaa suunniteltaessa.

Tarkastuslautakunnan toiveena on, että viranhaltijoiden ja työntekijöiden tehtävälistaus/-kuvaus laitettaisiin nettisivuille yhteystietoihin.

Tarkastuslautakunta esittää Vaalan kunnan infopisteen toiminnan kartoitusta palvelemaan matkailijoiden tarpeita.

4.2. Hyvinvointiosasto

Hyvinvointiosaston perustehtävänä on vastata kunnan poikkihallinnollisesta hyvinvoinnin laaja-alaisesta edistämisestä. Hyvinvointipalveluiden toimintaa ohjaavat kuntastrategiaan ja kuntastrategian liitetaulukkoon sekä laajaan hyvinvointikertomukseen ja vuosittaiseen hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut visiot, päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointipalveluiden tavoitteena on tukea kaikenikäisten vaalalaisten hyvinvointia yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Hyvinvointityön lähtökohtana on kuntalaisten koettu hyvinvointitieto sekä indikaattoritieto.

Hyvinvointiosasto tekee kehittämistyötä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Näitä ovat mm. Pohjois- Pohjanmaan hyvinvointialueen hyte- verkostot ja Pohjois-Suomen AVI:n ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto sekä MiePäVäki -verkosto. MiePäVäki -verkosto kehittää mielenterveys- ja päihdetyötä sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn keskittyvää työtä. Vaalan kunta on myös Terve kunta verkoston jäsen. Vaalan kunta valittiin vuoden loppupuolella jatkamaan pienten kuntien edustajana Terve kunta -verkoston johtoryhmässä. Verkostotyön ydintavoitteena on tuoda alueellinen ja kansallinen osaaminen osaksi myös Vaalan kunnan hyvinvointityön kehittämistä.

Vaalan kunnassa vietettiin Vaala 70-vuotta juhluvuotta koko vuoden 2024 ajan. Erilaisia, kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia edistäviä tapahtumia ja tilaisuuksia järjestettiin ympäri vuotta ja juhluvuosi näkyi monissa tapahtumissa vuoden varrella. Myös yhdistykset olivat aktiivisia juhluvuoden tapahtumien järjestämisessä. Perinteinen vaalalainen, paljon erilaisia ja eri-ikäisille suunnattuja tapahtumia sisältänyt kokonaisuus oli juhannuksen jälkeisellä viikolla vietetty Festi-Vaala-viikko, joka tavoitti jälleen lukuisia kävijöitä. Viikon päätteeksi vietettiin Valentin Vaala -elokuشافestivaalia.

Vaalan kunta oli näkyvästi mukana myös heinäkuun puolessa välissä järjestetyssä koko perheen tapahtumaviikonlopussa Sahanrannassa, jossa oli paikalla paljon myös ulkopaikkakuntalaisia. Juhluvuoden lopulla joulukuussa kirkossa järjestettiin Jouluihin juhlaconsertti, joka keräsi kirkon täyteen kuulijoita.

Vaalan kunta sai vuonna 2023 Pohjois-Pohjanmaan vuoden hyvinvointiteko- tunnustuksen. Kyseisen tunnustuksen myötä järjestettiin vuonna 2024 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumin meillä Vaalassa. Marraskuussa koulukeskuksella yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan liiton ja Nuoren ystävien kanssa järjestetyssä foorumissa vieraili lähes 100 hyvinvointitoimijaa Pohjois-Pohjanmaan alueelta.

Vaalan kunnassa otettiin vuoden 2024 aikana käyttöön uutena lapsiperheiden hyvinvointia tukevana etuna Vauva- ja tenavatuki. Vaalalaiset vauvat saavat syntyessään ensimmäisen neuvolakäynnin yhteydessä kunnalta viidensadan euron arvosta lahjakortteja, jotka perheet voivat käyttää haluamissaan vaalalaisissa yrityksissä perheiden hyvinvointia tukevien tuotteiden tai palveluiden ostoon. Lapsen täyttäessä 1-vuotta saa perhe niin ikään lahjakortteja 150 euron arvosta

1-vuotisneuvolakäynnin yhteydessä. Perhe saa lahjakortteja neuvolasta vuosittain 150 euron arvosta siihen saakka, kunnes lapsi aloittaa koulun.

Hyvinvointiosasto päivitti vuoden 2024 lopussa kunnan kotoutumisohjelmaa kuvaavan asiakirjan, mikä korvaa aiemmin kunnassa laaditun kotouttamisohjelman. Kuntaan on tullut myös vuoden 2024 aikana uusia tilapäisen suojelun tarpeessa olevia ukrainalaisia. Vaalan kunnalla on vuonna 2024 ollut ELY-keskuksen kanssa sopimus, jonka mukaan tilapäistä suojelua saavista on maksettu kunnalle laskennallista korvausta.

Hyvinvointiosaston toimintatuotot olivat yhteensä 209 540 €, toimintakulut - 1 180 984 € ja vuosikate - 971 444 €.

Toimintakertomuksen mukaan hyvinvointiosasto on toteuttanut resursseihin nähden mittavan määrän toimintoja. Vaalan 70-vuotis juhluvuoden kunniaksi järjestettiin monenlaisia tapahtumia. Itsenäisyyspäiväntapahtuma järjestettiin edellisvuosista poikkeavalla tavalla, joka on jälkikäteen saanut kiitosta osallistujilta upeasta toteutuksesta ja tunnelmasta.

Tarkastuslautakunta toivoo, että hyvinvointityön ja yhdistysten yhteistyötä syvennetään entisestään.

4.3. Sivistysosasto

Toimialue sisältää seuraavat palvelut: sivistysosaston hallinnon, perusopetuksen, Vaalan lukion, Oulujärven kansalaisopiston ja varhaiskasvatuksen. Musiikinopetusta tarjotaan kansalaisopistossa taiteen perusopetuksena ja Kainuun musiikkiopistossa.

Tilivuosi 2024 sivistysosastolla toteutui lähes talousarvion mukaisesti alittaen sen noin 128 000 eurolla toteumaprosentin katteessa ollessa 97,7 %. Ennakoidut tulot ylittyivät hieman ja vastaavasti toimintakulut alittuivat. Eniten alittuivat aineet, tarvikkeet ja tavarat, avustukset sekä myös muut toimintakulut hieman. Aikaisempina vuosina ylitystä aiheuttaneet ulkoiset ostopalvelut pystyttiin nyt ennakoimaan hyvin. Henkilöstökulujen osalta ylittyminen osattiin ennakoita tilivuoden aikana ja valtuusto myönsi tähän lisämäärärahan loppuvuonna 2024.

Vuosi 2024 oli kokonaisuutena oppilasmäärän osalta hienoisen vähenemisen aikaa. Edellisestä vuodesta perusopetuksen oppilasmäärä väheni hieman, mutta lukion osalta opiskelijamäärä kääntyi nousuun 1. vuosikurssilla aloittaneen 17 uuden opiskelijan myötä. Varhaiskasvatuksessa oli runsaasti lapsia kirjoilla ja tilojen käyttökapasiteetti täynnä.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä jatkettiin laaja-alaisen erityisopettajan viran myötä, minkä haltija hoitaa myös varhaiskasvatuksen erityisopetuksen tehtäviä. Tässä virassa hoidetaan ensisijaisesti varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen erityisopettajan tehtävät. Virka on panostus oppilaiden tuen tarpeeseen.

Vaalan lukion oppilasmäärä kävi huipussaan keväällä 2021, mutta lukuvuoden 2021-2022 alkaessa kääntyi jälleen laskuun. Kuluva lukuvuoden aikana suunta on muuttunut ja opiskelijamäärä on kääntynyt jälleen nousuun. Markkinointi on tuottanut tulosta ja käytössä olevat hyvät edut kantavat hedelmää.

Kansalaisopisto jatkoi toimintaansa pääsääntöisesti totutulla tavalla tarjoamalla kuntalaisille runsaasti erilaisia kursseja ja sitä kautta tärkeitä hyvinvointipalveluja. Osallistujamäärät laskivat aikaisempaan vuoteen verrattuna ja sitä myötä toteutuneiden kurssien määrä. Varsinkin taiteen perusopetuksen toteutuminen pieneni huomattavasti. Opiskelijoiden määrä oli kokonaisuudessaan kuitenkin kohtuullisella tasolla. Niissä on nähtävissä aaltoliikettä eri vuosien välillä.

Varhaiskasvatusta tarjottiin edelleen kokonaan maksuttomasti. Päiväkodissa kirjoilla olevien lasten määrä pysyi edellisten vuosien tasolla, toiminnassa oli neljä ryhmää. Perhepäivähoidossa työskenteli yksi perhepäivähoitaja omassa kodissaan ja toisen työntekijän rekrytointi käynnistettiin tarkoituksena saada perhepäivähoitaja Länsi-Vaalaan.

Varhaiskasvatuksen johtamisen organisaatiomuutos toteutettiin ja päiväkodin johtaja aloitti loppuvuonna virassaan. Toimintavuoden alussa toimessa aloitti päiväkotiapulainen. Vaaterahan maksamista henkilöstölle päätettiin jatkaa.

Sivistysosastolla on vuonna 2024 ollut edelleen käynnissä erilaisia kansallisia ja kansainvälisiä

hankkeita, joiden avulla on pystytty toteuttamaan yhteistyötä ja kehittämistoimintaa. Kansainvälisyyshankkeista merkittävä on Nordplus Junior- hanke yhteistyössä pohjoismaisten kumppanin kanssa. Erityisopetuksessa oli käynnissä oppimisen tuen ja inklusion kehittämisen hanke.

Tarkastuslautakunta toteaa positiivisen ongelman: varhaiskasvatuksen paikkaluku on täynnä. Tarkastuslautakunta toivookin, että varhaiskasvatuksen henkilöstön jaksamiseen ja paikkamitoitukseen kiinnitetään huomiota.

4.4. Tekninen osasto

Teknisen osaston vastuualueeseen vuonna 2024 kuuluivat tekninen toimi, viranomaispalvelut, rakentaminen ja kunnossapito, asuntopalvelut sekä ravitsemis- ja siivouspalvelut. Osastosta vastaa tekninen johtaja. Elinvoimalautakunnan alainen tekninen toimisto suorittaa rakentamis- ja kunnossapitotehtävien lisäksi kunnan rakennuttamisen ja kunnan rakennusten ja kunnallistekniikan suunnittelua sekä tuotetuista palveluista perittävien korvausten ja maksujen valmistelua ja laskutusta.

Toimintavuonna oli merkittävä lisäys uusien investoreiden yhteydenottomäärässä ja siitä aiheutunut positiivinen selvitystyö elinkeinojen lisäämiseksi Vaalaan. Vihreän uusiutuvan energian selvitystyö oli pääpainona. Lisäksi yrityksiä avustettiin selvitystyössä mm. liikekeskuksen rakentamiseksi taajamaan. Lisääntynyt vastuualueiden työmäärä ja investoreiden elinkeinolliset kehitystarpeet kunnalle asettivat painetta vahvistaa teknisen osaston toimintoja varmistamaan asioiden eteneminen ja työssäjaksaminen.

Maankäytön ja kaavoituksen puolella oli eri vaiheissaan yli 10 kaavoitukseen liittyvää asiaa. Maapoliittinen ohjelma oli ohjausryhmässä laadinnassa. Rakennuslain uudistus vuodelle 2025 alkuun huomioitiin henkilöstön koulutustarpeena ja yhteistyötä tehtiin osin Utajärven ja Muhoksen kuntien virkamiesten kanssa, tavoitteena Oulujokivarren yhtenäinen linjaus huomioiden kuitenkin kuntakohtaiset erityispiirteet. Rakennusjärjestyksen ja hallintosäännön päivitys liittyi oleellisesti em. lain uudistuksen tarpeessa.

Rakennusvalvonnan osalta lupakäsittelyssä myönnettiin 158 kpl (2023 vuonna 216 kpl) eri lupatyyppejä. Määrä laski, mutta pinta-alat pysyivät lähes ennallaan. Työmäärää lisäsi myönnettyjen tuulivoimaloiden rakennuslupien määräaikojen jatkamisen tarkastelu. Merkittävistä kohteista Vaalan vankilan valmiusaste oli noin 95 % vuoden lopussa.

Maanrakennuksen osalta merkittävin poikkeama oli yksityisteiden

talvi-/ kesäkunnossapito/ yksityisteiden korjausavustuksien määräraha, yhteensä 510 t€ toteuma oli 37,39 %. Yksityisteiden peruskorjausavustuksesta jäi käyttämättä 240 t€, johtuen tulematta jääneistä hakemuksista. Talvi-/kesäkunnossapidossa molemmissa kulut alittivat lisäksi talousarviossa varatut määrärahat. Maanlajitysalueiden maisemointi-/kunnostustöiden suunnittelua tehtiin useammalla alueella ja valmisteltiin seuraavan vuoden toteutukseen yhdessä ympäristötarkastuksen kanssa. Ympäristöhoidollisia töitä oli useita ja valmistelua mm. Veturitallin ja Sahanrannan alueille. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma jalkautettiin. Yksityisteiden avustamisen mallin muutos oli valmistelussa ohjausryhmän kanssa. Uusi Elyn rahoitusavusteinen hankkeena toteutettu n. 20 km retkeilyreitti avattiin Vaala-Rokua välille keväällä.

Talonrakennuksessa kiinteistöjen osalta myytiin Oulujärven Lomakylän infra, Veneheiton koulu, Ahjotien halli, Sahan rakennus, Suvirannan infra. Uudet elinlääkintätilat valmistuivat ja käyttöön otettiin 1.10. alkaen. Katettu jääkaukalo valmistui, käyttöön otettiin alkuvuodesta, jäädytysputkivaraus, hiekkatekonurmi ja pukukoppi valmistuivat kesällä. Pesäpallokentän valaistus uusittiin syksyllä. Uuden kunnanviraston rakentaminen aloitettiin kesällä kilpailutuksen ja vanhan rakennuksen purkamisen jälkeen. Lokkipajan remontti keskeytettiin loppuvuodesta tarkempien tutkimusten ja kustannusvaikutusten tekoa varten. Pienempiä korjauskohteita oli useita.

Teknisen osaston talouden hoito onnistui kokonaisuutena lähelle tavoitetta. Vuosikate oli 96,28 % eli noin 98 800 € alijäämäinen. Toimintakate oli 96,47 % eli 93 600 € alijäämäinen. Toimintatuotot ylittyivät toteuman ollessa 107,66 % +124 100 € ja toiminnan kulut toteutuivat kokonaisuutena lähes tavoitteen mukaisesti, toteuma 100,71 % +30 500 €.

Tarkastuslautakunta pyytää ottamaan huomioon, että Pohteen vuokraneuvotteluissa on punnittava tarkkaan kokonaisyödyt ja -haitat.

Isojen hankkeiden läpivientiin on varattava tarvittavat henkilöstöresurssit etukäteen, jotta hanke saadaan toteutettua tarkoituksen mukaisesti ja ajallaan.

Kaavoituksen työpanos on edelleen merkittävä kunnan elinvoiman lisäämisen kannalta ja siihen on varattava lisäresurssia tulevana vuosina.

4.5. Kuntakonsernin tavoitteet ja ohjaus

Kuntalain 47 § mukaan omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Konserniohjetta sovelletaan kunnan tytäryhteisöjen sekä soveltuvin osin osakkuusyhteisöjen omistajaohjaukseen.

Konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

1. kuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelusta ja ohjauksesta; ”
2. konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä;
3. tiedottamisesta ja kunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaamisesta;
4. velvollisuudesta hankkia kunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa;
5. konsernin sisäisistä palveluista;
6. kunnan tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanosta ja nimittämisestä;
7. kunnan tytäryhteisöjen hyvästä hallinto- ja johtamistavasta

Tarkastuslautakunta toteaa, että konserniohje tulee päivittää. Kunnan velvollisuus on taata tytäryhtiöiden toiminta myös taloudellisesti.

4.6. Kunnan hyvinvointityön arviointi

Hyvinvointityö on poikkihallinnollisesti toteuttavaa kokonaisvaltaista vaikuttamista kuntalaisten hyvinvointiin. Vaalan kunnan hyvinvointityö on huomattu niin alueellisesti kuin valtakunnallisella tasolla. Verkostoituminen, määrätietoinen ja indikaattoritietoon perustuva hyvinvointityö on noussut yhdeksi kunnan tärkeimmistä lakisääteisistä tehtävistä.

Ammattitaitoinen, osaava ja joustava henkilöstö toteuttaa merkityksellistä ja nykyaikaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.

Ennaltaehkäisevän hyvinvointityön merkitys on edelleen kasvattanut merkitystään kunnan lakisääteisten velvollisuuksien kentällä. Vaalan kunnan panostaminen hyvinvointiin on esimerkillistä, pitkäjänteistä ja rakenteellisesti merkittävää. Myönteisiä tuloksia saadaan aikaan hyvin pienillä resursseilla.

5. SIDONNAISUUDET

Kuntalain (410/2015) 84 §:n mukaisesti "kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa."

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoituksen tiedoksi valtuustolle. Kunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säädöksistä muuta johdu.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sidonnaisuusilmoitukset on laadittu ja jätetty tarkastuslautakunnalle hyväksyttäväksi. Hyväksytyt sidonnaisuusilmoitukset on julkaistu Vaalan kunnan verkko-sivuilla. Hyväksytyt sidonnaisuusilmoitukset on saatettu valtuustolle tiedoksi.

6. TARKASTUSLAUTAKUNNAN VUODEN 2024 HAVAINTOJEN JA ARVIOINTIEN YHTEENVETO

Tarkastuslautakunta näkee, että kaiken kaikkiaan toimintavuosi 2024 täytti odotukset niin toiminnallisten kuin taloudellistenkin tavoitteiden osalta. Tilinpäätöksessä pystyttiin varautumaan tuleviin, epävarmempiin taloudellisiin vuosiin tekemällä tarkoituksenmukaisia lisäpoistoja, sekä ylimääräisellä ennallistamisvarauksella.

Hyvinvointialue aloitti toimintansa vuoden 2023 alussa. Edelleen odotamme hyvinvointialueen päätöstä uudisrakentamisesta. Tästä odottelusta ovat eniten kärsineet ne kuntalaiset, joiden vaikuttamismahdollisuudet saada omat äänensä kuuluviin ovat rajatuimmat. Tarkastuslautakunta vaatii edelleen yhteistä tahtotilaa ja edunvalvonnan säännöllisyyttä hyvinvointikeskushankkeen loppuun saattamiseksi.

Gloaalitilanne ja epävarmat suhdanteet vaikuttavat myös Vaalan kuntalaisten elämänlaatuun ja kunnan toteuttamiin palveluihin. Kustannusten kasvu leikkaa rahaa toiminnoilta. Vaalan kunnassa on epävarmoista vuosista huolimatta toteutettu kuntalaisten hyvinvointia tukevaa toimintaa, kuntalaisista on pidetty huolta. Varautumissuunnitelman päivittäminen luo turvallisuudentunnetta ja uskoa siihen, että vaikeistakin tilanteista voidaan selvitä hyvällä varautumisella.

Tarkastuslautakunta toivoo, että arviointikertomusmallin kehittämistä jatketaan edelleen. Nykymalli on saanut hyvää palautetta, mutta aina on kehitettävää. Tarkastuslautakunta toteaa, että hallintosääntöön tehty uudistus, missä tarkastuslautakunnan toimikaudeksi vaihdettiin neljä vuotta edellisen kahden sijaan, on jatkuvuuden kannalta hyvä ja tarkoituksenmukainen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat keskeisiltä osin toteutuneet. Kunnan hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätöksen mukaisesti.

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille.

Tarkastuslautakunta kiittää kuntalaisia, kunnan työntekijöitä, viranhaltijoita ja kunnan luottamushenkilöitä yhteistyöstä koko valtuustokaudelta 2021-2025 ja toivottaa onnea ja menestystä juuri valituille luottamushenkilöille yhteisten asioiden hoitoon. Yhdessä toimien ja toisiamme kunnioittaen pystymme rakentamaan Vaalasta entistä paremman paikan asua ja elää.

ALLEKIRJOITUKSET

Vaalassa 9.5.2025

Jouko Roivainen
puheenjohtaja

Aino Leinonen
varapuheenjohtaja

Antti Haataja
jäsen

Pentti Hannukainen
jäsen

Sinikka Kämäräinen
jäsen